

viderat ipse testis, et quas olim in Vicetinis a primaevis Lojolae Sociis legerat excitatas. Ipsi etiam Mexicano populo charus admodum, et pene supra humanam fidem acceptus erat Michael; tametsi non ejus aures blande scalperet, nec rhetoricis floribus Divinam veritatem comeret, nec sibi benevolentiam eleganti lenocinio captaret; sed in ostensione spiritus, et virtutis, Dei verbum annuntians, ea saepissime, quae sunt amara, et nimium quantum ingrata peccatoribus, inculcavit. Non aliud fere sapiebat Mexicana plebs, nisi Michaelum Castellum; nec aliud sibi credendum existimabat, nisi quod ab ipso audierat. Quaedam bona vetula, in sacro tribunali ab Augustino Carta interrogata, num fidem praestitisset periculosis quibusdam rumusculis per urbem serpentibus; ingenua simplicitate respondit: *Ego vero nihil credo, nisi quod a Deo juberi per Sanctum Patrem Michaelum edocemur*. Ad temporis modicum, recuperandae valetudinis causa, cum Vallisoletum contendisset; illum Mexicani, ex infimo praesertim ordine, desiderabant, suspirabant, ipsiusque reditum votis ad Numen urgentes precabantur: et quidam ex vili populo, cum jam prope venientem intelligerent, rhedam meritoriam sex mulis junctam conduxerunt, ad aliquot milliaria prae gaudio gestientes reducem exceperunt, et quasi triumpho in urbem intulerunt. Quidam etiam ex equestri ordine satis commonstravit, et quam magnifieret per totam urbem hujus viri Apostolatus, et quanta esset ab eo fructuum magnitudo.

tudo. Hic sane civis haud modicae auctoritatis, familiariter alloquens Michaelum: *Siquid, inquit, aliquid ad te possum, vehementer oro, atque obtestor, ut ab incepta concionandi ratione non deficias: fructus enim uberiores, quam cogitas, ab ejusmodi sacris excursionibus enascuntur. Et scias, velim, fuisse Mexici, quemdam summopere tibi, ac tuis infensum; qui te dicentem cum audire voluisset, sive illudendi, sive criminandi animo, longe alius, quam venerat, ab oratione discessit: hodie vero, postquam aperte recantaverit, quae in te, tuosque Socios insanienti similis effuderat; vix repereris in urbe amplissima, et vestri amantissima, qui vos magnificentius extollat*. Id generis laudes ab omni sexu, et ordine Michaeli conferri, passim per urbem audiebatur. Nullum vero luculentius fuit testimonium, quam ipsi collatum ab Emmanuele Rubio Salina, Mexicano Pontifice, viro primi nominis, atque unice charo Mexicanis ab universitate virtutum: hic enim et singularibus benevolentiae significationibus illum cumulavit, et saepius obtulit suos thesauros in bonum egenorum ad ejus arbitrium; quanquam Michael, mire temperans, nunquam uti ausus est hoc Pontificis animo ad largitatem propenso. Ipsius autem Apostolatum valde commendabat Rubius, grato semper animo prosequeretur, et manifestis apud omnes verbis praedicabat. In solemnibus Mariae Virginis Lauretanae precaturus accessit ad ejus Deiparae Templum, quo tempore Michael in platea, quae juxta est, consueto

ardore ad frequentem ibi populum dicebat: a precationibus egressus Pontifex, orationis terminum patienter expectavit; Oratorem laudibus extulit; ut a glorioso sudore non cessaret, excitavit; ut pro se Deum rogaret, postulavit; ejusdemque nolentis, ac refugientis, manum fere genibus flexis deosculatus est.

Hi sane ab universis plausus Michaellem animo inprimis demissum urebant intrinsecus, et summo dolore afficiebant; exterius vero dissimulanter tacebat, quasi risu, aut neglectu excipiendam diceret hominum simplicitatem, qui bona delusi fide, honores immerenti, ut margaritam porcis, profundebant. Miris erat artibus, ut, quae sibi honorem merito conciliabant, in suimet irrisionem traduceret. In familiarum consuetudine, cum sermo in doctrinas incidere, ut fere inter viros, qui scientiam profitentur; obstinato silentio linguam premebat, quasi argumentum penitus ignoraret. Si vero de juvandis animis ageretur, nihil dubitabat abunde verba facere, tanquam primarius Doctor, et longa consummatus experientia; sed semper festivum salem immiscebat, quo se se pungeret, ac nota illiterati, et generalem neglectum commiserentis inureret. Ne quid gloriae sibi accederet ab innumera frequentia venientium, ut apud ipsum crimina expiarent, ita lepide jocabatur: *Equidem nunquam non sum prima urbis parte decore circumdatus in sacro subsellio; si nimirum cives ab infima classe numerare incipiamus*. Omnino velle videbatur, ut aeter-

no silentio sepeliretur, decoratum se fuisse philosophiae magisterio; quod utique fere omnes, demptis ejus aetatis supparibus, ignorabant. Magnis implicatus negotiis mercator cum ad ipsum venisset consilii requirendi gratia; demisso Michael animo conticuit, atque illum deducens in Collegii dembulacrum, ubi sita erant Theologiae Magistrorum cubicula: *Ecce Doctores*, ait, *quos consulere secure poteris; ego enim in id sum destinatus, ut hos adjuvem in aliis pietatis ministeriis, quae tantam doctrinae copiam non postulant*: ambiguus nempe verbis indicans, ingenio se pusillum esse, nec ad supremum in Societate gradum pervenisse. Quam pulchram, et humanae consuetudini amabilem efficiunt imaginem, cum in eodem homine conveniunt clarum ingenium, et animi demissio! Haec nimirum temperat alterius pericula; tunc sapienter ad sobrietatem; tunc in tua sapientia non gloriaris; tunc insipientium te miseret. Ab his fontibus Michael Evangelicam illam mansuetudinem derivavit, qua semper ad subita quaevis ita paratus erat, ut aequo vultu laudantem, et conviciantem exciperet. Inde pariter, quod alienas miserias intueri non posset, quin ad praestandum auxilium totis conatibus moveretur. Si forte per viam inveniebat ejulantem puerulum, aut afflictam ancillulam, quoniam, ut saepe accidit, domesticum vas infregerant, aut pecuniam amiserant; cohibere se non poterat, quin vasis pretium, aut amissae parem pecuniam illico numeraret; praemissa duntaxat co-

hortatione, ut accuratius rem agerent: *quid enim, aiebat, quoad potero, non consolet animum mei similem, cum ipsum videro in gravem aliquam, ut pro sua conditione, calamitatem incidere?*

Religiosam tenuitatem, quam Deo voverat, eximius amavit, atque in corporis cultu, cubiculi supellectili, et rebus omnibus, quae sui usus erant, sanctissime coluit. Quanto prosequeretur odio vitium castimoniae contrarium, luculenter admodum testatur, quod in sacris orationibus fervidissimam dabat operam, ut horribilibus coloribus eam pestem depingeret, ac pro viribus profigaret. Assiduis periculis, quaedum sumus in hac mortalitate, purissimum hunc florem circumstant, objiciebat strenua fortitudine tum validum auxilium nihil interrupte imploratum a Maria Virginum Regina; tum laboriosissimam operam in quotidiana vitae ratione; tum vero severam admodum modestiam in ea cum foeminis consuetudine, quam necessario requirebant Apostolatus ministeria. Obedientiae laudem, quam sibi comparaverat ab religiosae vitae primordiis, intactam tulit ad postremam aetatem: nec unquam visus est ab ea deficere, vel in re minima; tametsi boni animorum procurandi praeterlaberetur opportunitas, quam aucupaturus, intentissimam operam collinearat. Incredibiliter amabat, colebat, observabat Lojolae Societatem, in qua posuit annos ultra quadraginta, nunquam non animo exultans, quod in eam fuisset adscriptus; et
cujus

cujus Instituta longo, et accurato studio commentatus est. Hujus amoris monumentum perpetuare voluit in virorum imaginibus, qui primi Lojolae Socii generosam operam indefesse sudantes praestiterunt Societatis aedificio: quos omnes Michael ex tenuitate sua depingi curavit, atque ad praecipuam Collegii Maximi scalam in planitiei fronte collocavit, imagini cuique subscripto exemplaris elogio. Et sane credidimus omnes, postremum viri hujus fuisse morbum repentinam Societatis calamitatem, quam Mexico ejectam intueri siccis oculis non potuit. Humanissimam erga sui similes misericordiam in praecipuis ejus virtutibus collocamus. Miser quisque obvius movebat Michaelis animum, quasi unus ipse teneretur necessitatibus universorum opitulari. Puella quaedam honestis nata Parentibus, et forma eleganti, cum per viam ab eo stipem flagitasset, atque ipsi de Patre dudum mortuo, de Matre ad insaniam redacta, de binis fratribus, totidemque sororibus pene infantulis multa narrasset; miserantem viri animum ita pupugit, ut hic ab eo jam die, calamitosam familiam commode ali, ac sustentari, tum ex pecunia suis usibus permissa, tum alieno corrogato auxilio, quamdiu duravit Mexici, procuraverit. Quin imo, cum exilii legem audiit, praeter charissimae sibi Societatis malum, eo pariter nomine percussus est, quod illi miseri ad orbitatem iterum devenirent. Anno 1762, cum funesta illa febrium lues, alibi a nobis memorata, per Mexicum

serperet, vocatus Michael ad aegrotum, invenit miserum humi utcumque jacentem, cui nulla erat culcita, non etiam lodices, non indusium, quo tegeretur, ut sudorem eliceret, quod imprimis utile credebatur ad morbum abigendum. Commotus ille misericordia, ut sibi moris erat in similibus; in angulo secreto exspoliavit se subucula, qua languentem contexit; eoque postea criminibus expiato, in Collegium e vestigio rediit, et pecuniam clanculum tradidit domestico puero, qui confestim indusium coemeret. Hoc insigne misericordiae documentum ignoraremus, nisi postero die, cum Michael contagione correptus e lectulo exsurgere non posset, ac Collegii Minister, alique contubernales, charitatis ergo ad infirmi cubile accedentes, oppido mirarentur ejusdem subuculam iis ornatibus ad pectus, et manicas, ut solent pulchelli, et munduli adhibere; coactus ille fuisset rem totam patefacere, ne tale ornamentum in religiose paupere pessimi exempli esse videretur. Magni excitati sunt risus ad insolitam Michaelis elegantiam; sed certe major admiratio, et plausus ad egregiam charitatem, ut etiam ad omnigenae virtutis exempla, quae dedit eo morbi tempore, quem in sacro ministerio contraxerat.

In tota Michaelis vitae serie consulto abstinuimus a commemoranda insigni ejus in Divum Antonium, vulgo dictum Patavinum, pietate; ut singillatim, quae cuncta sunt id generis, velut uno in cumulo congeramus. Nec profecto

cto timemus asserere, illum fuisse in hac parte fere similem Bernardo Colnago, Socio in Siculis olim a mirabili vitae sanctimonia clarissimo, et caelestibus donis plane singulariter insignito. Agebat enim cum Antonio Michael; ut de Colnago legimus, omnino familiariter; et cum eo colloquia suavissima instituebat, quasi vocem invicem respondentis audiret. Ubi ubi commemoratus est, Antonii cultum summo studio disseminavit, tum publicis cohortationibus ad populum dicens, tum privatis in sacro foro, tum ejusdem status ad publicas aras propositis, quas ad duodecim, tredecimve numerum impendio suo constructas, per diversa Mexici templa collocavit. Ad Annuntiationis Marianae Praefecturam vocatus, muneris Procuratorem illico renuntiavit Antonium, cujus etiam simulacrum habebat in cubiculo, cui negotia, pecunias, et totam Sodalitii administrationem crediderat. Siquid vero contingeret adversum, vel in redituum exactione, vel in Sodalium regimine, vel in quovis alio Praefecturae negotio; nihil cunctatus adibat simulacrum illud, consilia cum eo conferebat, rem totam familiariter enarrabat; quid agendum, interrogabat; cur id accidisset, percontabatur; quasi Procuratoris diligentiam ad calculos revocaret. Nec in iis duntaxat, quae muneris erant, sed in omnibus quotidianae vitae casibus ad Antonium suum, vel certe ad Magnam Deiparam, ipso Antonio deprecatore, confugiebat. Aliud erat in ara publica Patavini simulacrum manicata veste, more Franciscano-

canorum, cujus erant manicae litteris graves, Michaelis manu conscriptis: nam quoties malum aliquod immineret, epistolium exarabat ea familiaritate jucundum, qua Tullianae litterae ad Quintum fratrem; quod insonti puero tradebat, in praedicti simulacri manicas immitendum. Haec forte videbuntur neququam esse Apostolicae gravitatis digna, sed hominis omnino ex faece populi, aut indecore simplicis, aut ignarae vetulae quamsimillimi. Sed cum alias liquido constet, fuisse Michaellem ingenio clarum, litteris ornatum, solidissimae pietatis eximium cultorem; nec praeterea desint exempla id generis in viris illustrissimis, quos et vitae sanctitas, et morum dignitas decorarunt; aequitatis ratio postulat, ut in hoc etiam Mexicano Apostolo, quae de ipsius in Antonium cultu videntur humanis oculis absurda, fervoris abundantiae nullis rhetorum verbis exprimendae tribuamus. Et Mexici quidem inoleverat opinio, ut Michaellem ab Antonio semper flagitare nulla dubitatione obtinendi auxilium, quod implorabat; ita etiam nunquam non fieri votorum compotem. Nec in ea parte desiderabantur ostenta, vel ostentorum similia; in quibus numeravit ipse Michael, quod aestimatas ingenti pretio mulas, quas iter agenti sibi commiserat externus quidam alio deferendas, et casu inopinato per viam amiserat; quo tempore invocabat Patavini auxilium, ab ignoto quaeritur homine, qui mulas ei tradit ad milliaria ultra viginti repertas. Id ab ore Michaelis elapsum

elapsum est, cum de Antonii cultu promovendo fervidissimum agitaret sermonem cum quodam intime familiari; cui tamen, tanquam ipsum manifestati arcani poeniteret, altissimum silentium enixis precibus commendavit: nec certe familiaris ille rem aperuit, dum Michael fuit in mortalibus. Nos autem ab ejusmodi narrationibus, quae prodigii naturam cum redoleant, severiorem investigationem important, propositi nostri tenaces, ut semper in similibus fecimus, lubenter calamum cohibemus.

In his laboriosae vitae sudoribus ad canos Michael devenerat, cum, exilii lege Sociis Mexicanis indicta, tanto percussus est animi moerore; ut hanc habuerit postremam calamitatem, nec nisi paucos menses, ac rationis consilio fere destitutus, ei superesse potuerit. Veram crucem delatus, ubi cum caeteris navigandi occasionem praestolaretur; quoniam ab afflicto animo viribus erat summopere prostratis, ad saepius memoratum immittitur Nosocomium sub Augustini Marquezii gubernatione. Atque hic tandem adeptus est quietum illum, et subitum ab hac mortalitate transitum, nullo externo signo somni dissimilem, quem diuturnis, et flagrantibus votis desideraverat. Ante annos aliquot febris correptus lethaliter cum decumberet, atque ad mortis periculum mirifice terreteretur; auditus est in haec alloqui Patavinum suum: *Opitulare mihi, ut semper soles, Antoni charissime: omnino enim fieri non potest, me cogitate, ac meditate postremum obire diem.* Anno igitur

igitur 1767, tertio Idus Decembres, cum ab sola virium attenuatione in lectulo jaceret, rogatus a Marquezio, num vellet postero die, Mariae Guadalupanae solemnitati sacro, in ejusdem honorem Divina refici Eucharistia; id se velle, respondit, si a debilitate liceret. Noctem egit non prorsus incommodam, et mane diluculo decenter in cubili sedens, roboratus est sacro Pane, quod extremum ipsi fuit Viaticum, quin tamen agnosceret, eo se muniri ad aeternitatem. Post modicum enim temporis cum ad illum Marquezium rediret, jam vita functum invenit, sed in eadem positura sedentem, brachiis in crucem conversis, capite paululum inclinato, nihil incompositum, nullo penitus indicio comparente, quod torvum mortis aspectum aut vidisset, aut formidasset. Aetatis annum complevit sexagesimum: quiescit in Paroeciali Veracruzensium Templo. Mancam, plane fatemur, imperfectam, et summo compendio elaboratam esse hanc imaginem Michaelis Castilli, prorsus digni posterorum memoria: sed haec pauca, quae de illo scripsimus, in commentarium esse poterunt, siquando exurgat, quod optamus, qui Mexicanum hunc nostrae aetatis Apostolum plenius, et perfectius adumbret.

AUGUSTINUS PALOMINUS.

X Alapa, frequens oppidum, amoenum, et salubre in Mexicanis, famosi nominis est apud Hispanos negotiatores ab opulenti nundinis eo loci jam a principio hispanae dominationis institutis. Inter primos hujus oppidi tum genere, tum virtutibus eminebant Joannes Castrus Palominus, et Agnes Maria Luna, quibus matrimonio conjunctis, plures fuere Xalapae filii; atque ab hoc genere clarum est hodie in Havanensibus nomen Palominorum, quo tota fuit familia translata radicitus. Josephus, et Augustinus, vix pueritia deposita, Societati Jesu nomen dederunt: ille natu omnium maximus, post annorum plurium sudores in annuntiando Christi nomine remotis Cinaloviis, cum iter ageret hispana ditione pulsus, in summa egestate Guaimis desideratus est. Augustinus autem natus decimotertio Kalendas Septembres, anno 1714, tenellus adhuc Angelopolim immigravit, operamque grammaticis rudimentis alumnus in Divi Hieronymi Seminario navavit. Ab illa expeditae rationis infantia inter alias virtutes apparuit praeditus mira innocentia, et animi candore; a quibus certe tota vitae serie, ubi ubi commoraretur, annumeratus est ad viros Nathanaeli similes, in quibus dolus non est. Haec magna.